

Levanger
kommune

Temaplan

vold i nære relasjoner

2020-2023

September 2019

«Du ser det ikke før du tror det»

(Inga Marte Thorkildsen)

*Vold og overgrep i nære relasjoner rammer hardt,
og det rammer mange.*

*Vold i nære relasjoner er ikke et privat problem,
men et offentlig anliggende. Vi må handle!*

Justisdepartementets veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner 2008/2013

Innhold

1. FORMÅLET MED PLANEN.....	2
2. HVA ER VOLD I NÆRE RELASJONER?	3
3. VOLD I NÆRE RELASJONER I LEVANGER	4
4. MÅL, STRATEGIER OG MÅLINDIKATORER.....	6
5. TILTAKSPLAN 2020 - 2023.....	6
6. BESKRIVELSER AV TILTAK.....	10
7. LENKEDOKUMENTER.....	11

SITATER FRA DIALOGMØTE JANUAR 2018

- «Kunnskap er ferskvare og derfor må kompetanseheving skje rutinemessig over tid»
- «For å bevare og videreutvikle kunnskapen må vi som har erfaringer snakke sammen og lære av hverandre»
- «Som privatperson må det meldes inn til noen, men hvem?»
- «Definisjon på vold. Få det ut til lokalsamfunnet. Og til politikerne. Og i offentlig sektor.»
- «Vi voksne må tåle å høre – vi må tåle å se!»

Kunnskap
alene er ikke
nok!

« En dag tar en barnehageassistent en slapp og sløv toåring til lege. Hun er bekymret for mye. 3 mai 2011 dømmes stefaren for vold mot gutten.

Jeg ble spurt i retten; om når jeg skjønnte at barnet ble mishandlet? Men jeg skjønnte det jo aldri. Det er umulig å skjønne at noen kan gjøre slikt mot et lite barn.

Jeg hadde kunnskap, men ikke fantasi til å fatte hva det virkelig dreide seg om».

(Rasmussen, Strøm, Sverdrup & Vennemo 2012)

1. Formålet med planen

Omfanget av vold i nære relasjoner gjør dette til et folkehelseproblem med store samfunnsmessige konsekvenser. Vold i nære relasjoner er brudd på grunnleggende menneskerettigheter og kriminelle handlinger som forårsaker mye lidelse.

I 2010 ble den samfunnsøkonomiske kostanden for vold i nære relasjoner beregnet til å ligge i området 4,5-6 mrd. kroner. Kostnader til det offentlige, inkludert politi, rettsvesen, helsevesen og hjelpeapparat for ofre utgjør om lag 2 – 2,4 milliarder kroner. Av dette er kostnader til barnevern den største posten.

«Formålet med en kommunal handlingsplan er å forebygge og minske den lidelse volden medfører for kommunes innbyggere. Dette gjøres ved å både forhindre overgrepshendelser og gjennom å minske konsekvensene av overgrep gjennom tilbud om god behandling og oppfølging til voldsutsatte» (Justisdepartementets veileder, 2013)

Det kommunale tjenesteapparatet er gjennom lov pålagt et ansvar for å avdekke, begrense og avhjelpe skadevirkningene av vold i nære relasjoner. Når vold avdekkes skal kommunens tjenesteapparat kunne bidra med riktig hjelp til rett tid både overfor utsatte, berørte og voldsutøver. Arbeidet med forebygging, avdekking og tiltak knyttet til vold i nære relasjoner er sektorovergripende, og har særlige utfordringer som kommunen må sikre gjennom helhetlige tiltak.

Temaplanprosessen har vist at det er behov for styrking av det systematiske og strategiske arbeidet i alle kommunale enheter. Videre er det behov for kunnskaps- og kompetanseheving blant ansatte og for samordning av tiltak. Det må utvikles kommunale prosedyrer for varsling ved avdekking eller mistanke om alle former for vold, og gjennomføres tiltak som retter seg mot både de som utsettes for vold, de som er vitner til vold og de som utøver volden.

Kommunens rolle som samfunnsutvikler innebærer også et ansvar for å mobilisere og samhandle med innbyggere, frivillighet og andre offentlige aktører. Gjennom samarbeid og samordning sikres bedre utnyttelse av faglige og økonomiske ressurser, samt større grad av koordinert innsats som kommer våre innbyggere til gode. Med felles mål, regionale og kommunale tiltak og samarbeidsavtaler med frivillige aktører og aktører i lokalsamfunnene vil arbeidet bli systematisert og kvalitetssikret. Dette vil gi bedre handlingskompetanse i alle ledd, både i de formelle og uformelle systemene rundt barn, unge og deres familier i Levanger.

Temaplanen følger opp mål og strategier i kommunens overordnede planverk. Videre bygger planen på Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner, veileder fra Nasjonalt kunnskapssenter mot vold og traumatisk stress (NKVTS) og kunnskap hos de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging som er utviklet på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Rammer og kunnskapsgrunnlag for temaplanen kan ses via lenker i kapittel 9.

Som grunnlag for valg av planens mål, strategier og tiltak er det utarbeidet en samfunnsanalyse for vold i nære relasjoner. Samfunnsanalysen kan ses via lenke [her](#).

2. Hva er vold i nære relasjoner?

Vold er et overordnet begrep som rommer underkategoriene fysisk vold, seksuell vold/seksuelle overgrep, psykisk vold, materiell vold og ulike former for omsorgssvikt. WHO definerer vold slik: «*Villet bruk av fysisk styrke, makt eller trusler om dette, mot en selv, en annen person, en gruppe eller et samfunn, som resulterer i eller har høy sannsynlighet for å resultere i fysisk skade, død, psykisk skade skjevutvikling eller deprivasjon*».

Isdal (2000)¹ definerer vold i nære relasjoner som: «Enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil».

Vold i nære relasjoner handler om utøvelse av vold når voldsutøver og voldsutsatt står i relasjon til hverandre gjennom nære familiebånd, gjennom et avhengighetsforhold til hverandre eller på annen måte betyr mye for hverandre i hverdagen. Vold i nære relasjoner handler også om barn som opplever, eller er vitne til vold i familie, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Volden som utøves har store konsekvenser for de som utsettes og kan i ytterste konsekvens ta liv.

Det er i dag ulike oppfatninger av hvilke handlinger som skal omfattes av voldsbegrepet og hvor alvorlig handlingene skal være for å kalles for vold. Begrepet gis ulikt innhold både juridisk, i lovteksten og i faglitteratur. Fordi forståelsen av vold i endres i takt med ny kunnskap, er det behov for jevnlig debatt om begrepene og deres meningsinnhold.

¹ Isdal, P. (2000): *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget

3. Vold i nære relasjoner i Levanger

Det foreligger liten grad av konkrete tall for vold i nære relasjoner i Levanger, samtidig som det antas at det er mørketall. Derfor bygger temaplanen blant annet på omregninger av hva tilgjengelig nasjonal statistikk innebærer for Levanger.

BARN OG UNGE

Ifølge SSB er det 5 026 barn og unge i alderen 0 – 19 år i Levanger kommune per juni 2018. I UNGvold-undersøkelsen sier 21 % av barn og unge at de har opplevd fysisk vold fra en forelder i oppveksten (Mossige & Stefansen 2016). Omregnet til Levangertall kan man anta at 1 055 barn er, eller vil bli utsatt for fysisk vold fra en forelder i oppveksten.

- 5,7 % av alle barn i alderen 0-17 år ble i Levanger kommune omfattet av melding til barnevern i 2017
- 4,8 % av befolkningen mellom 0-22 år mottok tiltak fra barnevernet i 2017
- Begge tallene er omkring 1 % høyere enn landsgjennomsnittet

ANMELDTE FAMILIEVOLDSSAKER. Statistikk fra politiet pr. 01.08.18

Årstall	Levanger	Verdal
2012	20	15
2013	16	25
2014	16	36
2015	24	19
2016	22	22
2017	21	15

Bak familievoldssakene registrert i Verdal og Levanger i 2017 er det jfr. tall for Strasak registrert følgende:

- 46 barn har rolle som fornærmet
- 5 barn har rolle som vitne
- 36 tilrettelagte avhør av barn, hvorav 4 ikke ble gjennomført da barnet var for ung til å avhøres

UNGDATA LEVANGER 2017. Svarprosent: 94, deltagelse: 682 ungdommer

Elever på ungdomsskolen som de siste 12 månedene	%
- har vært utsatt for trusler om vold	11
- har blitt slått uten å få synlige merker	16
- har blitt skadet så sterkt på grunn av vold at det har krevd legebehandling	1

KVINNER OG MENN OVER 20 ÅR

Pr. juni 2018 er det 7 433 menn og 7 652 kvinner over 20 år i kommunen.

I følge NKVTS utsettes 9 % av kvinnene og 2 % av mennene for alvorlig partnervold. Omregnet til Levangertall er dette 148 menn og 688 kvinner.

UTVIKLINGEN I BOSATTE PÅ KRISESENTERET

Tall fra Krisesenteret i Nord-Trøndelag for alle kommunene i Nord-Trøndelag

Årstall:	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinner	21	22	34	36	39
Barn	13	20	19	38	30
Antall overnattingsdøgn de siste 5 årene					
Kvinner	876	820	651	875	1096
Barn	1018	902	486	1074	874
Totalt	1894	1722	1137	1949	1970

- 52 % av beboerne på Krisesenteret var i aldersgruppen 24 – 39 år
- 60 % av beboerne hadde utenlandsk bakgrunn
- 6 av 10 er minoritetskvinner - også i Verdal. Noen av dem er på flukt fra sine norske ektemenn.
- 37 % var etnisk norske
- 53 % av voldsutøverene var etnisk norske
- Samlet rapporterer brukerne av Krisesenteret om at de har vært utsatt for ulike typer vold.
- Institutt for Samfunnsforskning fant i en kartleggingsundersøkelse i 2008 at det kun var innrapportert 15 tilfeller av kjønnslemlestelse i Norge i 2006-2007. (NKVTS – veileder – 21.mai -2014). Vi vet lite om tallene i dag.

ELDRE

Det Nasjonale kompetansesenteret mot vold og traumatisk stress (NKVTS) publiserte i sin rapport 9/2017 resultatene fra den første nasjonale undersøkelsen om personlig trygghet og livskvalitet blant eldre hjemmeboende menn og kvinner i Norge. Der opereres det med at mellom 6,8 % og 9,2 % av befolkningen over 65 år kan være eller har vært utsatt for vold eller overgrep. 8 av 10 av disse utsettes for dette av noen de er i nær relasjon med.

Internasjonale studier (Storbritannia og Irland) indikerer at 2 – 4 % av befolkningen over 65 år som bor i private husholdninger utsettes for en eller flere typer overgrep. Når tallene overføres til Norge utgjør det 23 000 personer på landsbasis.

Ifølge SSB er det 3626 innbyggere over 65 år i Levanger kommune (1677 menn og 1949 kvinner) per juni 2018. De aller fleste bor i private husholdninger. Om den internasjonale forskningen legges til grunn betyr det at mellom 72 (2 %) og 144 (4 %) kan være eller har vært utsatt for en eller flere typer overgrep. Legger vi tallene fra NKVTS til grunn innebærer det at 246 (6,8 %) og 333 (9,2 %) av de over 65 år i Levanger kan være eller har vært utsatt for vold eller overgrep av en eller annen art.

4. Mål, strategier og målandikatorer

Følgende **MÅL** ligger til grunn for innsatsen for å motvirke vold i nære relasjoner:

1. Alle opplever at hjemmet er en arena for trygghet og omsorg, uten vold
2. Vold i nære relasjoner forebygges, forhindres og stoppes
3. Når vold i nære relasjoner likevel skjer, avdekkes volden og det gis helhetlige og tverrfaglig sammensatte tiltak til det enkelte voldsoffer og voldsutøver

Målene skal nås gjennom følgende **STRATEGIER**:

1. Kompetanseheving og kunnskapsbygging
2. Informasjon
3. Samhandling

Målandikatorer

Målandikatorer brukes for å måle om innsatser bidrar til måloppnåelse. I denne temaplanen er fokuset i første omgang å sikre at vi etablere systematisk arbeid omkring vold i nære relasjoner. Fokuset er derfor nå å sikre at tiltakene i planen gjennomføres. Ved revidering av planen vil plangruppen arbeide med utvikling av måleindikatorer.

5. Tiltaksplan 2020 - 2023

- Tiltaksplanen viser hvordan strategier følges opp gjennom tiltak.
- Kostnader med og finansiering av tiltak vises ved at tiltak
 - som finansieres ved at eksisterende aktivitet utfases i driften, vises med kryss i aktuelle år for gjennomføring under feltet «kostnad», og med kryss i kolonnen for «omstilling drift» under feltet finansiering
 - som finansieres med nye bevilgninger i økonomiplanen, vises med kostnad i aktuelle år for gjennomføring under feltet «kostnad» og tilsvarende finansieringsbehov i kolonnen «økonomiplan» under feltet finansiering
 - som forutsetter eksterne tilskudd vises med kostnad i aktuelle år for gjennomføring under feltet «kostnad», og tilsvarende finansieringsbehov i kolonnen «eksterne tilskudd» under feltet finansiering
 - som innebærer ressursbruk fra eksterne aktører vises med kryss i kolonnen «Ekstern ressursbruk» under feltet finansiering

Strategier i Kommuneplanens samfunnsdel			DRIFTSTILTAK	Ansvar	Kostnad mill. kr.				Finansiering mill. kr.			Ekstern ressursbruk
Sikre et bærekraftig samfunn	Prioritere en god start og mestring hele livet	Skape rause og robuste livsmiljøer			2020	2021	2022	2023	Omstilling drift	Ekstern tilskudd	Økonomiplan	
Temaplanens strategi 1: KOMPETANSEHEVING OG KUNNSKAPSBYGGING												
X	X		Øke kommuneansattes kunnskap om og forståelse av vold i nære relasjoner, og dens skadepotensiale og konsekvenser.	Kommunalsjefer	X	X	X	X	X			
X	X		Sikre at alle relevante enheter har kompetanse på meldeplikt, avvergingsplikt og grenseoppganger til taushetsplikt.	Kommunalsjefer/enheter	X	X	X	X	X			
X	X		Bidra i drift av Fagnettverk innen arbeid med vold i nære relasjoner sammen med Verdal kommune, SMISO og Krisesenteret.	Enhetsleder Barn- og Familie Levanger Krisesenteret SMISO Verdal kommune	X	X	X		X			X
X	X		Utvikle kompetanse på hvordan vanskelige samtaler knyttet til bekymring for vold og overgrep gjennomføres i alle relevante enheter.	Kommunalsjefer/enheter	X	X	X	X	X			
X	X		Videreutvikle det kommunale konsultasjonsteamet for drøftelse av saker knyttet til vold og seksuelle overgrep mot barn.	Barne- og familietjenesten	X	X			X			
X	X		Utarbeide kunnskapsoversikt, kompetanseplan og forlag til arbeidsløype ved skadelig seksuell atferd hos barn og unge	Barneverntjenesten Familievernkontoret BUP Bufetat		X	X		X			X

Strategier i Kommuneplanens samfunnsdel			DRIFTSTILTAK	Ansvar	Kostnad mill. kr.				Finansiering mill. kr.			Ekstern ressursbruk
Sikre et bærekraftig samfunn	Prioritere en god start og mestring hele livet	Skape rause og robuste livsmiljøer			2020	2021	2022	2023	Omstilling drift	Ekstern tilskudd	Økonomi-plan	
Temaplanens strategi 2: INFORMASJON												
X	X		Utarbeide retningslinjer i skoler og barnehager som sikrer at barn og unge får jevnlig informasjon om vold i nære relasjoner og blir bevisst sine rettigheter	Kommunalsjef oppvekst/ Enhetsleder barnehage	X	X			X			
X	X		Innarbeide temaet «Vold i nære relasjoner» i skolenes og barnehagenes årshjul for å sikre at alle barn i Levanger kommune får årlig informasjon	Kommunalsjef oppvekst/ Enhetsleder barnehage	X	X			X			
	X		Avklare hvordan vold i nære relasjoner er et tydelig tema i møte med innbyggere i alle aldre	Kommunalsjefer/ enhetsledere	X	X			X			
Temaplanens strategi 3: SAMHANDLING												
X	X		Styrke tilbudet til voldsutøver i samarbeid med Verdal kommune.	Barne- og familietjenesten Kommunalsjef helse Kommunalsjef samfunnsutvikling	X	X			X			X
X	X		Nedsette en tverrfaglig plangruppe «Vold i nære relasjoner» som har i oppdrag å følge opp kommunens helhetlige arbeid og temaplanen	Rådmannen	X				X			

Strategier i Kommuneplanens samfunnsdel			DRIFTSTILTAK	Ansvar	Kostnad mill. kr.				Finansiering mill. kr.			Ekstern ressursbruk
Sikre et bærekraftig samfunn	Prioritere en god start og mestring hele livet	Skape rause og robuste livsmiljøer			2020	2021	2022	2023	Omstilling drift	Ekstern tilskudd	Økonomi-plan	
X	X		Gjøre alle ansatte kjent med temaplan «Vold i nære relasjoner	Enhetsledere Avdelingsledere	X	X	X	X	X			
X	X		Relevante enheter utpeker en ansvarlig for planlegging og rapportering til plangruppen vedr. arbeidet for å motvirke vold i nære relasjoner	Enhetsledere	X	X	X	X	X			
X	X		Videreføre arbeidet med «Familieplan» og felles journalsystem på tvers av sektorer og enheter	Barne- og familietjenesten Enhet barnehager	0,2	0,2	0,2	0,2	X		0,2	
X	X		Styrke samhandlingen i arbeidet med å motvirke vold i nære relasjoner mellom kommunale enheter og med eksterne enheter	Relevante enheter	X	X			X			X
X	X		Utarbeide og ta i bruk kartleggingsverktøy for forebygging, avdekking og å stoppe vold i nære relasjoner på relevante enheter.	Plangruppen Enhetsledere	X	X			X			
X	X		Utarbeide felles rutine og arbeidsløype ved mistanke om eller avdekking av vold i nære relasjoner.		X	X			X			

6. Beskrivelser av tiltak

- **Øke kommuneansattes kunnskap om og forståelse av vold i nære relasjoner, og dens skadepotensiale og konsekvenser.**
 - Avklare hvilke ansatte dette berører
 - Innarbeide kompetansehevende tiltak vedr. vold i nære relasjoner i relevante enheters planer
 - Gjennomføre årlig evaluering av status
- **Sikre at alle relevante enheter har kompetanse på meldeplikt, avvergingsplikt og grenseopp ganger til taushetsplikt.**
 - Avklare hvilke enheter dette gjelder
 - Implementere opplæring av nyansatte i enhetenes planverk
 - Årlig gjennomgang for alle relevante ansatte
- **Bidra i drift av Fagnettverk innen arbeid med vold i nære relasjoner sammen med Verdal kommune, SMISO og Krisesenteret.** Nettverket skal drive kompetanseøkning, konsultasjonsvirksomhet og bidra til tjenesteutvikling på tvers av sektorer og tjenester.
- **Utvikle kompetanse på hvordan vanskelige samtaler knyttet til bekymring for vold og overgrep gjennomføres i alle relevante enheter.**
 - Avklare hvilke enheter det gjelder
 - Avklare kompetansebehovet i enhetene
- **Videreutvikle det kommunale konsultasjonsteamet for drøftelse av saker knyttet til vold og seksuelle overgrep mot barn.**
- **Utarbeide kunnskapsoversikt, kompetanseplan og forlag til arbeidsløype ved skadelig seksuell atferd hos barn og unge.**
- **Utarbeide retningslinjer i skoler og barnehager** som sikrer at barn og unge får jevnlig informasjon om vold i nære relasjoner, og blir bevisst sine rettigheter, hva voksne kan og ikke kan gjøre og hvem de kan be om hjelp.
- **Innarbeide temaet «Vold i nære relasjoner» i skolenes og barnehagenes årshjul for å sikre at alle barn i Levanger kommune får årlig informasjon basert på retningslinjene.**
- **Avklare hvordan vold i nære relasjoner er et tydelig tema i møte med innbyggere i alle aldre.**
- **Styrke tilbudet til voldsutøver i samarbeid med Verdal kommune.**
- **Nedsette en tverrfaglig plangruppe «Vold i nære relasjoner» som har i oppdrag å følge opp kommunens helhetlige arbeid og temaplanen**
- **Gjøre alle ansatte kjent med temaplan «Vold i nære relasjoner».**
 - Gjennomføre årlig gjennomgang av planen med alle relevante ansatte.
 - Informere relevante nyansatte ved ansettelse.
- **Relevante enheter utpeker en ansvarlig for planlegging og rapportering til plangruppen vedr. arbeidet for å motvirke vold i nære relasjoner.**
- **Videreføre arbeidet med «Familieplan» og felles journalsystem** på tvers av sektorer og enheter
Avklare kostnaden med innføring av felles journalsystem.

- **Styrke samhandlingen i arbeidet med å motvirke vold i nære relasjoner mellom kommunale enheter og med eksterne enheter**
 - Avdekke behov og eksisterende samarbeidsavtaler
 - Utarbeidelse nye samarbeidsavtaler
 - Utarbeide samarbeidsrutiner
- **Utarbeide og ta i bruk kartleggingsverktøy for forebygging, avdekking og å stoppe vold i nære relasjoner på relevante enheter.**
- **Utarbeide felles rutine og arbeidsløype ved mistanke om eller avdekking av vold i nære relasjoner.**

7. Lenkedokumenter

- [Plan- og bygningsloven](#)
- [Kommuneloven](#)
- [Lov om folkehelsearbeid](#)
- [Opplæringsloven](#)
- [Barnehageloven](#)
- [Planstrategi 2017-2020](#)
- [Helhetlig samfunnsanalyse](#)
- [Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030](#)
- [Kommunedelplan helse, omsorg og velferd](#)
- [Kommunedelplan oppvekst](#)
- [Kommunedelplan kultur](#)
- [Økonomiplan 2019-2022](#)
- [Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumatisk stress, vold i nære relasjoner](#)
- [Oppvekstrapporten 2017](#)
- [Bufdir: nettside med statistikk og analyse om barn utsatt for vold i familien](#)
- [NOU 2017:12: Svikt og svik, gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt](#)
- [Meld.St.15 \(2012-2013\): Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner, Det handler om å leve](#)
- [Dagbladet - spesial: «Barna som ble igjen»](#)
- [Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: Vold og overgrep mot eldre personer i Norge, en nasjonal forekomststudie](#)
- [Helsedirektoratet: Nasjonal faglig retningslinje i svangerskapsomsorgen](#)
- [Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: Barndommen kommer ikke i reprise. Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom \(2014-2017\).](#)
- [NRK, dokumentar: Barn som voldtar barn kunne vært stoppet.](#)
- [Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: Tverretatlig samarbeid om barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd](#)
- [Dinutvei.no: Om vold og overgrep mot eldre](#)
- [Ungdataundersøkelse 2017](#)
- [Statistisk sentralbyrå: Kommunefakta Levanger](#)
- [Statistisk sentralbyrå: Kommunefakta Kostra Levanger, barnevern](#)

Ikke lenket:

¹ Isdal, P. (2000): Meningen med volden. Oslo: Kommuneforlaget

¹ Mossing & Stefansen (2016): Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015» fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA rapport 5/2016).